

Копия
М-18

ИВАНЬСБЕК МАЛИКУП
(БЖМАНАЛИН)

МУДӨӨЛӨР

КОЛХОЗ ҚУРУЛУСЫНАН
АЛЫНОҒАН 6 СҮРӨТТҮҮ
— ДРАМА —

FRUNZE

ҚЫРМЕМБАС

1935

119.

QUBANЬСВЕК MALIKUP

Кир
M19

Шарипова З. К. Музыкант
социализм рухани турмушун
дам ролу: философиялык
анализ. - 148-158 б. Библиогр.: 4 адаб.

883

(KOLXOZ QURULUSUNAN
ALBNOJAN 6 SYRÖTTU
DЬRAMA)

0/2519

883

МАМАТОВ
1955

ATQARUUCULAR

	çastarı
1. Bekbergen—kolhozduñ başqarması	22
2. İsmayı—part çacejke	30
3. Ömyrtek—komsomol. çacejkesi	20
4. Alıbek—komsomol	19
5. Qanış—Ömyrtekin zaıvı	19
6. Malıvaj—Atqa miner	40
7. Qaldıñ—çalıqoo qıjruq	35
8. Alıqan—aqsaq vaj	50
9. Qılıvaj—kolhozduñ qatıvı	23
10. Alıqı—orto sarva	40
11. Saqıpaalı—şıdıncı kedej	25
12. Kılıj—Malıvajdıñ qatıvı	30
13. Mojmol—Bajdıñ toqolu	25
14. Almadaj—kolhozcu ajal	25
15. Berdıke—Ömyrtekin atası	60

Мындан başqadaqь on saqtı kışı bolısu kerek.

I SYRƏT

Maldə vajdın yjy. Yjdyn icki vajlyq atqa minerdiki.

Mojmol, Kylyj

(yjde arq-terki vasyp turuşat)

Mojmol — *(qatqyra beret)*.

Kylyj — O, ьrsalaqtaqat, ɵlygyndy kɵrɵjyn dese, ekilenwej ele ajtsan emi... ij, anan kijin ɵmine boldu?

Mojmol — Anan osontyp Atьken tujvaj qaldь. Al cuqurana waštaqanda men anь qucaqtaj qaldьm. Degi ele ici-boorum ezilip, syn wejlim menen syjgɵn kişidej Atьkenđi ɵɵp, ьttar ьberdim...al ьigit wolso aqьyn qana teşɵgymɵn suurulup ьlyp ьqьp ketti *(kylyşet)*.

Kylyj — Oşol ьigitin kim ele, tylkydɵn daqь mьtaam neme oqşojt-ɵe... oşondoј ьigit menen moјun alyşьp ьatqan sendaqь onoj soјqu emessin-qo.

Mojmol — O, ɵlygyndy kɵrɵjyn şlyqьldaqan *(kylyşet)* qana emese, ɵzynkyn ajtcь.

Kylyj — *(tesheriler vasyp)* Men birda kişini taanьvajm.

Mojmol — *(ьmььp)* Өɵl. Betin tygɵngyr dese, sen tim ele namaz oqur ьyrgɵndyrsyn da.

Kylyj — Ij, ajtajьn emi, ajtajьn! tььььььlavaj qoјo tursan, ьelпилдеgen ɵlyksyz.

Mojmol — Qana ajtcь seniki kim?

Kylyj — *(oјlonup kylyp)* menikiwi...meniki, meniki anan... anan...meniki kim ele... qaap, vajaqььь?

Mojmol — Oo, ььpalatqan qancьq dese, seniki kim eken men qajdan bilejin, a vajaqь degentin kim? Oј vajquş, qьşandavaј ajt dejm, wolwoso tim elewi...

Kylyj — Arşej, olondoqon qatigyn, tigil bizdin Quluaј uuldu ajtam, mьna emese ьaap aisa!

Mojmol — Ij oşol bala anan qalsa, tim ele woјqo ьetken qьzdaј coјulup kerilgen ьras bala.

Kylyj — O ызавь чоq, ɵlygyndy kɵrɵjyn, sɵndaqɵ kɵz artɵr qaldɵn bele? (*kɵzgɵ tap ɵeret, kylyset*).

Kylyj — Qulus bir balanɵn asɵyda. Qajsɵ ɵerden kɵrsɵ daqɵ syzylɵr turup kɵzynyn qɵjɵq menen bir qarap ɵtɵt. Baarɵdandaqɵ oqus ɵamɵnan ɵtɵr varatsan bilgizɵej turup qana „icim tap“ degensip, sɵmsɵr qojsɵonun qantesin?... Andan daqɵ bir sonunu, oqustan bir aqɵlqa ɵerden kezige tyssɵn booruna qɵsa qucaqtap, menaɵs kɵkɵl qɵzdan bɵter kɵkɵlyndɵn bir sɵlap qoqap, tilinden sorup, sorup, aqanda, tim ele emine bolup ketkenindi daqɵ bilɵej qalasan. (*kylyset*).

Kylyj — (*Esikti qarap*) Oo oj-Almadaj-Almadaj! beti kele ketci. (*Mojmoldu qarap*) tim qojs, oɵol itirejgen emege bir otun aldyɵr alajɵnɵ.

Mojmol — Ij, anandaqɵ kim menen ɵaqɵncɵyɵqɵz var?

Kylyj — Oɵol ele bala.

Mojmol — Ajt dejm oj, eger ajtaasan var emessɵ, balanca menen tamyr ɵken dep eldin vaarɵna ɵajamɵn ɵimim kelse Kyjɵɵne daqɵ ajtam, bajɵs.

Kylyj — Mejli, a men senikin-ajta alvaj qalat nekemin, a sen ɵzynɵv, bala kɵny daq tyste ele Qaldan yjɵne varsa ɵsi-gindi bekitip alɵr ɵkɵndɵn qucaqtasɵr qatap alqanandy ajta alvaj qalat nekemin. (*Çamcɵlasɵr tyrtɵkɵlasɵr kylyset*).

Kylyj — Men ɵanaqɵ ɵmyrnek cecekti daqɵ sɵtɵnan ɵaq-ɵɵ kɵryɵv ɵem.

Mojmol — Onda, andaqɵ seni ɵaqɵ kɵrsɵ kɵrek.

Kylyj — ɵoq, oɵonun ɵlygyn kɵrɵjyn, ɵzynɵn ɵzy ele qumserɵan ɵaman ɵigit kɵryɵtɵ. Bala kɵny Qaldandy yjɵne kelip oturup, bir tap -le qaqaz ɵazɵɵ, baɵqa kiɵiler ɵsikke sɵqɵr, oɵol bala ɵilqaz qaldɵ degin.

Mojmol — Ij, ananda seni kɵnylyndɵgɵny tapɵvɵ?

Kylyj — Tapɵaj qurup qalsɵn, ɵigit emes oqsojt. Men itjis-tik qɵlɵr soz ajtɵr, ɵamɵna varɵr otura qalsam, ɵzynɵn-ɵzy ele ɵyrattap, oj ɵneke, sɵjanɵ tɵgɵsɵz, arɵraaq oturunuz, oqustan qoluna tɵseniz ɵazuɵmdu buzup salasɵz, ɵaman kɵr-ɵesɵnyz kicine arɵraaq oturunuzcu? dese bolovu?

Mojmol — Aa, ɵenenim qadɵn bilnegen aram cecek dese. Anan emine dedin?

Kylyj — Oɵontɵr adam, kɵnylym ye kɵckɵn ɵurttaj qal-qaɵnɵ, qurup qalsɵn ɵɵraqaldɵn qadɵn bilnegen ɵaman ɵly-gyndy kɵrɵjyn!...

Mojmol — (*murdun ɵyryyp*) Aa, ɵetiɵip qalqansɵqan vaj-qɵs dese.

Almadaj kiret.

Almadaj — (*Kylyjgɵ*) Emine ɵaqɵrdɵz ele.

Kylyj — Seket kelin, ɵzym varajɵn desem, yjyme mejman kelmek ele, qolum boɵoj turqan emes, bir kɵtɵrym otun alɵr kelip beresinqɵ?

Almadaj — Kolxozydun ɵumuɵuna varatam.

Mojmol — Emki ɵastar degi, ɵjat, sɵjɵtɵ bilisɵejt, ɵzyndɵn ulu kisi ɵumɵaqanda bara qojsɵ emine, oɵondɵn birde meq kemip qalmaq bele.

Almadaj — Men ojnop ɵyrgɵn ɵerim ɵoq, andaj boorɵ oorup tursa, sen emine alɵr kelip beresinq?

Mojmol — Meni?

Almadaj — Oova sen!

Mojmol — (*teskeri qarap*) O, beti ɵoq ɵlygyndy kɵrɵjynda ajtaɵn qarasan.

Kylyj — Emese ɵsiktegi samoorqo suu qujup qojsu!

Almadaj — Saqa emine oq tijip qaldɵ bele?

Kylyj — Ij, tiline sɵjqan sɵjqan ɵlygyndy kɵrɵjyn.

Almadaj — (*aculanɵr tyrtɵr sɵqɵr ketet*).

Kylyj — (*çulunup*) ɵlygyndy kɵrɵjyn sandalqan, muna qajsɵ qara basqan? degi ele sɵjraq bolup qalqan turvajɵ.

Mojmol — Qojs qatigyn, oɵonu menen qaqɵldaɵr emine qɵlasɵn, (*esikti qarap*) kisi kele ɵatat. Men ketejin (*ɵoqat*).

Kylyj — (*kijizderdi onɵop, ɵyrdaq, kɵrpɵɵ salat*).

Qulubaj, Maldɵvaj, Qaldan, Atyqandɵr kiret.

Kylyj aɵqana ɵaqta boorɵs tartɵr ɵlturat. Qulusaj Kylyjdy astartan qarap ɵeret.

Atyqan — „Bulda bolso qudajɵn qudureti. Bajaqɵ ɵɵ ele ɵzymdyn uucumdan sɵqvaj ɵlturqan ajɵma emi men duɵman bolup qaldɵm. Qantesiz? Beɵtan vaq, qoldɵn dɵɵlet, aldyndan el ketti degen uɵul qo (*oɵlonot*). (*Kylyj samoor qojo baɵtaft*).

Maldɵvaj — Emi iɵ qɵjɵn Atyke. ɵt menen celdin arasɵnda eptep ɵyryp kɵn kɵvɵsɵk, bizdin kɵnybyz qaraan bolu turqan boldu. ɵanaqɵ ɵmyrnekter qoluna kelse, bizdi kolxozaqo ɵo-lotqusu ɵoq.

Qulubaj — Oɵondoaj alardɵn tyry ɵaman. Alar Atyqandy.

Atyqan — Meni?

Qulubaj — Maldɵvajdɵ.

Maldɵvaj — Meni daqɵv?

Qulubaj — Oova, ɵoqotuu kɵrek dep syjɵɵet — qo. (*Baɵtarɵn ɵajqasat*)

Maldɵvaj — Emi anɵ daqɵ kyryɵɵɵvɵz, oɵol qɵztalaqtardɵn ɵzdey daqɵ ɵoqolup qalqɵɵ vardɵr.

Kylyj — O ызавь чоq, ɵlygyndy kɵrɵjyn, sɵndaqɵ kɵz artыр qaldыn vele? (*kɵzгɵ tap ɵeret, kylyset*).

Kylyj — Quluş bir balаныn азыыда. Qajsы ɵerden kɵse daqɵ syzulyр turup kɵzynyn qыjыq менен bir qarap ɵet. Baarыdandaqɵ oqus ɵаныnan ɵыр varatsaн bilgizbej turup qara „icim tap“ degenisip, сымсыр qoşqonun qantesin?... Andan daqɵ bir sonunu, oqustan bir aqылqa ɵerden kezige tyşsɵn booruna qыsa qacaqtar, menbeş kɵkyl qызdan beter kɵkylыnden bir sыlap qoşur. iltindin sorup, sorup, alqanda, tim ele emine volup ketkenindi daqɵ bilbej qalasyн. (*Kylyset*).

Kylyj — (*Eşikti qaraj*) Oo oј-Аlmadaј-Аlmadaј! veri kele ketci. (*Mojmoldu qarap*) tim qoј, oşol iltrejgen emege bir otun aldытыр алаjыныс.

Mojmol — Ij, anandaqɵ kim menen ɵaqыnsыbыqыыз var?

Kylyj — Osol ele vala.

Mojmol — Aј: dejm oј, eger ajtaasan var emesi, valanca menen tamy ɵken dep eldin vaaruna ɵajamyн ɵinim kelse Kyjɵone daqɵ ajtam, pajquş.

Kylyj — Mejliа men senikin-ajta alvaj qalat nekemin, a sen ɵzyney, vaja kyny aq tyste ele Qaldan yjыnɵ varsa ɵsi-gindi bekitip аыр ɵkɵndyn qacaqtasыр ɵatыр alqandyн ajta alvaj qalat nekemin? (*Сыуылашыр tyrtkыlesyp kylyset*).

Kylyj — Men ɵanaqɵ ɵmyrnek cecekti daqɵ sыrtыnan ɵaq-şы kɵryce elem.

Mojmol — Oona, a daqɵ senl ɵaqşы kɵreɵ kerek.

Kylyj — ɵoq, oşonun ɵlygyn kɵrɵjyn, ɵzynɵn ɵzy ele qumşaqan ɵaman ɵigit kɵrynet... Vaja kyny Qaldandyн yjыnɵ kelip oturup, ne top ele qaqaz ɵazyşы, vasqa kişiler ɵşikke сьqыр, oşol vala ɵilqыз qaldы degin.

Mojmol — Ij, anamen, senin kɵnylyndegyny tapтыы?

Kylyj — Tapvaj qurap qaisыn, ɵigit emes oqşoјt. Men tijis-tik qalыр soz ajтыр, ɵаныna varыр otura qalsam, ɵzynɵn-ɵzy ele сьjritтары qoј ɵneke, сьjяны tegɵsyз, arыгааq oturunuz, oqustan qoluna tijseniz ɵazuymdu vuzup salasыз, ɵaman kɵ-vesɵnyz kicine arыгааq oturunuzcu? dese volovu?

Mojmol — Aa, ɵenenin qadытын bilbegeи aram cecek dese. Anan emine dedin?

Kylyj — Oşontыр adam, kɵnylym ye kɵckɵn ɵurttaj qal-qанысы, qurup qaisыn сьqaldыn qadытын bilbegeи ɵaman ɵly-gyndy kɵrɵjyn!...

Mojmol — (*murdun syjyрp*) Aa, ɵetişip qalqansыqan vaj-qыş desen.

Almadaј kiret.

Almadaј — (*Kylygɵ*) Emine саqыrdыдыз ele.

Kylyj — Seket kelin, ɵzym varajыn desem, yjыmɵ mejman-kelmek ele, qolum voşoј turqan emes, bir kɵtɵrym otun аыр kelip beresinbi?

Almadaј — Kolxozdun ɵumuşuna varatam.

Mojmol — Emki ɵaştar degi, uјat, сьjыты биліşbejt, ɵzynden ulu kisi ɵumşaqanda vара qoјsoд emine, oşondon birdemeң kemip qalmaq vele.

Almadaј — Men oјnop ɵyrgɵn ɵerim ɵoq, andaj voorun ɵoqur tursa, sen emine аыр kelip berbejsin?

Mojmol — Meni?

Almadaј — Oova sen!

Mojmol — (*teskeri qarap*) O, beti ɵoq ɵlygyndy kɵrɵjyndyn ajtqанын qarasaн.

Kylyj — Emese ɵşiktegi samooroо suu quјup qoјcu!

Almadaј — Saqa emine oq tijр qaldы vele?

Kylyj — Ij, tiline сьjqan сьqan ɵlygyndy kɵrɵjyn.

Almadaј — (*acuulanыр tyrtыр сьqыр ketet*).

Kylyj — (*çulunup*) ɵlygyndy kɵrɵjyn sandalqan, munu qajsы qara vasqan? degi ele сьjraq volup qalqan turvajы.

Mojmol — Qoј qatıgyn, oşonu menen qaşыldaşыр emine qыlasыn, (*ешikti qarap*) kişі kele ɵatat. Men ketejin (*сьqat*).

Kylyj — (*kijizderdi onдоp, şardaқ, kɵpcece salat*).

Quluvaj, Maldыvaj, Qaldan, Aтындar kiret.

Kylyj aşqana ɵaqta voparos tartыр olturat. Quluvaj Kylyjdy astыrtan qaraj ɵeret.

Атындан—„Bulda voiso qudajдын quduret. Bajasы сьы ele ɵzymdyn unсumdan сьqvaj olturqan аjыma emi men duşman volup qaldым. Qanteşiz? Beştan vaq, qoldon deşlet, аldындan el ketti degen uşul qo (*oşlonot*). (*Kylyj samoor qojo vaştajf*).

Maldыvaj—Emi iş qыjыn Aтыke. Et menen celdin arasыnda epter ɵyрp kyn kɵvesɵk, bizdin kynyvuz qaraan volo turqan voldu. ɵanaqɵ ɵmyrnekter qoluna kelse, bizdi kolxozqo ɵo-lotqusu ɵoq.

Quluvaj—Oşondoј alardyн tyry ɵamaз. Alar Aтыqandy.

Aтыqan—Meni?

Quluvaj—Maldыvajды.

Maldыvaj—Meni daqыбы?

Quluvaj—Oova, ɵoqotuu kerek dep syjleşet—qo. (*Baştarыn saјqasat*)

Maldыvaj—Emi аны daqɵ kyryşɵervuz, oşol qыztalaqtardyн ɵzdeгy daqɵ ɵoqolup qalqысы vardы.

тыда өзүбүздүн айтканарыбызды орундoo усуу аялдыкычын ичинен чаат сьдатыр сиверуу керек. Уруучулук кысоду дегиче, биздин эле сьдатырарыбызга маж тамды деж бергиле.

Ваарь — bras сөз.

Qaldan — Çuma uulularды qudaj ala qojsun, maqra ele qojo bergile. Sarьvaşьtn tuqumun Maldьvaj sen ele budalaj sal. Tigi Uky uulularды volso Qulubaj dele birdeme qьlar.

Ваарь — Mejli emese.

Kylyj — (*Samoorun alьp kelip tastorqon salьp, caj vere vaşaj. Araq alьp cьqьp quja vaşaj. Bir sьjra qaqьstьrьp icişet.*)

Qulubaj — Daqь silerge aьtp qojojun, ertenkь çьjnalyşta kimdi qulaq qьluu maselesi qaralat.

Атықан — (*ojlonup*) Ehee... maj... qulaq... текшерilet...

Maldьvaj — Qara volьonuz Atьke! men bir aqь tapqanь turam.

Ваарь — Qana, ij oşonu aştьnyzь!

Maldьvaj — Bizdin aьlda qulaq çoq dep aьtqan menen vaarь bir өкмөт işennejt. Oşonduqtan, tigil Аьqul sьjaqtuu vi-in—serin volьuşarь çoq seisajaq kişilerden qulaqtьqqa көрсөтүр gerip, өзүбүз vaşьbyz aman, volьonuz vьtyn qana qaluu çaqьna vьrьşuuvuz керек.

Qaldan — Bul degitavьlavaj turqan aqь. Qana emese, kimdi qulaqqa tartьralyq?

Атықан — Başьmdьn zьnqьraj tьşkөнyn qaracь...

Maldьvaj — Emine voldu Atьke?

Атықан — Ecteke emes... Aqьtn kolxozdun icine kirip alьp turup kolxozdun cьqьjьn ojo vьriş керек. Ваарь bir bul өкмөт viz diondurat dejsinervi.

Ваарь — Tuura!

Атықан — Qana valdar aьtьla turqan sөzdu volso aьttьq. Kөнүlyнөrgө aьvasaңar men emi ketejin. Siler ickile, çegile, oqustan mas volup aqьp qalsam, daqь bir Ömyrvек sьjaqtuu neme kelip qalsa, etьd ele kece ele birge icip-çep çatyşqan, oşonduqtan Atьqqandy çaqьp çatyşat dep cуruldap cьqьşsa daqь silerdin vьtnerge cirkөө volot (*turat*).

Maldьvaj — (*turup*) Bul ьras сөз. Siz emi yjden cьqvaj-ele çatyşьz. Kezek—kezek qana tьn icinde qьlt etip vaarь turamьn.

Атықан — (*vaarь menen qol aьşьp*) Braqmat valdarьm, ьra mat! qoş! (*Maldьvaj eşikke cьqьrьp quja kiret*).

Berkiler — Kөтөrcьnyнь, (*cьnyнь bir qaqьstьrьşat. Araqtь*

ice berişet. Mojmol kelip eşikti cьqьdatat. Qaldan oşonup ol-turat. Kylyj eki vөtөlkөнy aşqanaqqa qatat. Qaldan bir vөtөlkөнy qojnuna tьqat. Qulubaj bir vөtөlkөнy taqtanьn aldьna tьqat. Maldьvaj caj icimiş volup olturup qalat).

Kylyj—(*eşikti qarap acьp, kylyp, Mojmoldu vөrcitip kiret*).

Ваарь—Ohoо, viz vaşqa vьrөө eken desek, (*kylyşyp, vөtөlkөнy cьqьrьşьp, араqtarьn icişe vaştaşat*).

Qulubaj—(*Mojmoloqo qarap sunup*) Uşunu qьlt ettirip qojnuz Mojmol (*kylyp*) sendej qajnimdin bergenin qantip icvej qojojun (*icet*).

Kylyj — (*Ici tartьnoqandaj Qulubajь ulam alьrtan qaraj vөret*).

Maldьvaj — Eminegr keldiniz ele?

Qaldan — Kimibizdi izdep keldiniz?

Mojmol — Arij, qojcu aьь ujatьn ketkir!

Mojmol — Атықан akenege bir kьrmө tigip verejin de-sem, ici tavьsada, tьşьn tapvaj çatam. Dykөngө kezdemе keldi degenin uqьp keldim ele, aьь Atьkener silerdь anan kijin kelip et çep ketsin dedi ele.

Maldьvaj — (*kylyp*) Maqul çepəcij vaqьttьn qaracьnyньn vө-resem volor veken?

Mojmol — Emi aьь өзүң vii, mьza ul.

Maldьvaj — Azьr alьp kelem (*cьqьp ketet*).

Qulubaj — (*Mojmol şьvьraşьp, vaş ijkeşip kylyşet*).

Qaldan — (*araqтан bir cьny icip Kylyjdy qaraj vөret. Cac actьuquna çip menen көrpөcөнy vajlap vөret*).

Kylyj — (*Mojmoloqo араq sunup*) Mojmol al qajnin menen el çatqanda dele şьvьraşьp alarsьn, kel menin qolumdan daqь daam ooz tijip qojcu. (*Kylyşet. Mojmol icet*).

Qaldan — (*mas kişice ьrdaj*).

Kesirlengen kerme qaş.

Qьlyqьnyvaj veri vas.

Aqьmьndan çьttajьn

Kerilөej ьdam qojnundu ac...

(*Uşul ьrdь ulam ьrdaj vөret. Qulubajda yn qoşot*).

Maldьvaj — (*bir top kezdemе vьp kiret*).

Mojmol — (*Turup Maldьvajьn aldьnan tosup syjleşet Kylyj Qaldan menen syjleşyp qalat*).

Maldьvaj — (*kezdemeni sunup*) Sizdin өзүңüz kelgendiginiz usьn.

Можмол — брақмат қажним. Менда ошону билip турup kel-geminda (*Можмол сыға вақтайт. Малдыбай ешiктin алдына қошо барат*).

Малдыбай — Çеңекел! (*өсет*) анап кижin вагажыпмы?

Можмол — Межиң қорғодоғи уймек сөптyn түвунө ele қој.

Малдыбай — Ал çег алыстық қылатқо.

Можмол — Емесе дуналдын артынан кутыр тыр, мен тындык тартымъс волup сыға қалажын.

Малдыбай — Anda бирөө көгур қојвоқсј ele.

Можмол — Andaј волso ујгө ele kel. Ешiкти асық қојом Төшөкты кепен салыр, caldan ошосорооқ çатажын. Мақилбу?

Малдыбай — Оқустан Атыкem билip қалса, таза ошондо бет тулқадај волвосун.

Можмол — (*кылып*) Сақтықарыздан ele çыргөн екensiz. (*тоқ-толup*) ујдө бир бетелкө арақ бар. Calға ошондон icirip mas қылып қојом. Арақ icкenden кижin мырт ketkendeј ele уқтайт. Анап кижin, (*кылып*)

çe ошондо даур қорғосызми? (*кылет*).

Малдыбай — (*Өөр*) Қажан сыр билгим.

Можмол — Иј секет нил, ақырнл...

(*Бекверген Кире вақтайт. Малдыбайлар ачыраша тышет. Бек-верген тиктеп қалат*).

Қулнај — Қоқул, Бекверген (*аչқансыға кирет*).

Қалдан — (*ешик сығага васап. Кылыдын артынан көрпөсө қошо сыжрөлөт*).

Кылы — (*сочур*) Ариј, қатигын қудай, бул eminesi (*сечip таштайт. қалдан кылет*).

Кылы — (*Қалданға*) Оо қолна çара сыққыр—eel.

Бекверген (*Можмолдорду тиктеј өсет Можмол kezdemeni қојнана қатыр қорғоқонсуп қалат*).

(*Көсеге тышет*)

II SYRӨU

Алстан ала тоонун сыраты к-ры өт. Талаада çыналыс. Ортодо Исмајыл Әмүрнез, Қулнај, Беквергендер, Атықан, Малдыбай, Қалдан, Кылы, Можмол-до бир ыртда ойтарсат. Сақынаалы, Албек, Бердибе, Қаныш, Алмадај волусур бир қақында көр el ойтарат.

Исмајыл — (*сылөп çатқан волот*) Мына ұсынтыр çолдоштор арабыздан вай, манартарды ајдар сықрай турup, колхоздун işin çолдо қојун мүмкyn емес. Ошондуқтан, сөзүмдун ажақында ајтарым, урууцулук, çаатсылық қыбастан қулаққа ылажықтуу ки-şилерди текшерip, бир ооздон қана арабыздан ајдар сықалы (*Қол сабуу*).

Бекверген — Çолдоштор, ушul çыналыстан Атықан вай сы-қыр кетсин.

Атықан — (*сочур*) Оој қақылажын, дегі sen çаман көрсөн сықса сықыр кетејін, мен қасап вай elem, вай деген сөзүнузды қојсоңуз волвојви. Menin колхоздо өтуу туғалу берген ар-зым қаралавъ, çоқви, валам! Мына ошонун çоовун берinizci.

Бекверген — Кете берiniz, siz çоқто ele ал арзы-ды қарај қојовуз.

Қалдан — (*Беквергенге*) Ее вақарма çигит, қана ајты-ңызсы, çолдоş Атықан emine усун сықат, ыја?

Сақынаалы — Оho-ho-hoo (*Қалданға*) ајһај мырза, ајһај, ақырын мырза, ајһааај!

Қалдан — Тур—еe, аръ, выçыравај!

Сақынаалы — (*Тар scrip*) Еј -heeј, көкүрөгүнды көк талқан васқыр! sen, қазајыр көрнөј қалсаң мен ајта п. Екөөуыз-го оқсоқондорду есен çылдар малай çумшар, төөөуызго қамсы ојнотқан вай волқонду...и усун сықважы.

Қалдан — Sen ecteme тысынөејsyn

Сақынаалы — Ајһај ватаы, ајһај, тилinizди қысқартсаңыз екен. Бекверген — Ај çолдоштор, тартip деген қайда ketken. Çына-лыста президум бар. Art қақтақы çыналыштарды çарқыла dejm.

Малдыбай — Çолдоş президум, қана мақа сөз берinizci. Бекверген — Иј, ајта қој!

Maldıvıaj — Syjløj ver inim, tovokel.

Qaldıaj — Emine Maldıvıajdın cesegi var beken.

Өmyrvек — Bul çer çorokectin ulaqası emes. Tizginindi tartıp olur mırza Qaldıaj. Maldıvıaj өkmөттүн mylkyn çer qojqonduqtan, rajondon kelgen tekseryy komisijası anь kope-ratıpten noşotınnı sunuş qıldı. İşin sotqo verdi.

Kөрсylyк — Emine usyn, al emine degen sözyңyz?

Өmyrvек — Kopepatıptin 5000 somduq malınьn taqır daıj-ның aldırveј çoqotırtır.

Kөрсylyктөп — Ohoо, bul kışi daqь ыгьs keşigin çer vтkөп eken-qo.

Өmyrvек — Anьn ustıne kopepatıpkе kelgen kezdemeni kolhozular, anьn icindegi kedeј ortolordun alqan çeri çoq Maldıvıaj kimdi syjse, kim menen өdөnөnyң sytyn icse oşoqo qana verip çyrot.

Bekbergen — Anьsь сып.

Kөрсylyктөп — Tuura-tuura.

Maldıvıaj — (*acınlınyр*) Kөp şырıtvaqın, ыjmansьz qыз-talaq! Bala vaşьd menen çaatın sözyn syjlөp, çanьndь savava-qьn. Bizdin aј, qaralyqьmьz söt tekşeret. „bez varatke, söz-dy syjlөp uşınca eldin aldında aј kışinin vetine көө syrtkы-let-ee. Vajqar-vajqar dardalaqtayz. Kөрсylyктөп „vıjgyvyr“ aıp çyrvө! Mendaqь sovetskеј vıasqa „vасьнонь volqon kışi min“... seni menen taq şыrtırdın özyңde syjleşөrmyn mırzam!

Qaldıaj — Oј Өmyrvек, sen emine mas volqonsıvıu?...

Бsmajьl — Eј mırza, kicine tartıp saqtasan.

Saqьnaalь — Ajhaj Qaldıaj Ajhaj!...

Alьquı — (*vıjamsırap kiret*)

Alьquı — Oј, aılanajın el çırt, menin emine çazьqьm var? ee qaqьlajındar, degi menin өз qolım, өз oozıma çetkenine bir eki ele çы volvodıvı. (*Maldıvıajqa*) Ee qaqьlajın Maldıvıaj, val emine qıqanьd?

Kөрсylyк — Oј Alьquı, saqa emine volqon.

Бsmajьl — Al kim?

Өmyrvек —

Alьquı — (*Maldıvıajqa*) Ee qaqьlajın Maldıvıaj, çaman көrsөң dele aıtajın. Maqa qazьqьp olırtıqan siler, meni volso bul çalqьz tytyn bir selsajaq, vuqa voluşıp „qoj-aj“ dep aıtcı kışi çoq. Özyvıydzdın tuıqandardın birөөn сыj ldatьp qılaq qılyр çyrgөndөп көre Alьquıdu qılaq qılyu керек деп aıtpьsьn.

Ee qaqьlajın valam, meni taqır ele mal kыttırvөjyn dejsınal valam? Çөpty qordoso көzge zьjan, bizdi da qudaj çaratqan. Uşul qıqanьd uјat emesı?

Maldıvıaj — (*Alьquıdun eteginen çulqat*)

Alьquı — Emine çulqasьn? Urquң kelip turavь.

Maldıvıaj — O, көk mee!... sen emine maqa doq urınasьd? Men aıtqan emesmin, men aıtsam ele özym qarьp, qatьnьm talaq volsun, degi işenesıñvi ыj volqur!

Bekbergen — (*Maldıvıajqa*) Oşondojvu ыja?

Maldıvıaj — Kөp saqaraqtavaqьn valam, seni menen da-laj qı kөpyrөdөп ötüşөөrmyn.

Kөрсylyк — Mьna qьzьd (*keesi kыlot*).

Saqьnaalь — Ajhaj, Make, Ajhaj! Oolda silerdin ilme-cal-maңar aј-ыja! degi men Alьquıdun eki muzoolu uј, bir attan aşьd mal kыtkөnyң көre elekmin.

Өmyrvек — Mьnakeј çoldoştor, Maldıvıajdın kim ekendi-gine emi көzyңөp çettıqo dejm!

Kөрсylyк — Maldıvıaj quru aqьlanvaј ele qojsun.

Berdike — (*Өmyrvекtin eteginen tartıp*) Oј vala, olırtıraqьsь emine qılasьd quru beker aјı-araqda çaman көrynyp!

Өmyrvек — (*Etegin suırup*) Tim otur dejm ata!

Qaldıaj — (*qatıu*) Tuura emes, bul tuura emes. Daıjınьn tar-vaj sandьraqtaqan birөө çala qılsa ele işene veresınerı?

Alьвек — Menin sunuşım var, maseleni komsomolco qo-ıuu керек. Oşondıqtan Maldıvıajqa kolhozdun aтыnan sögyş verilsin. Eger vuzuq volso kışin dele сыqarьp qojovuzda.

Өmyrvек — (*Qaqьqtıu yn menen*) Oј, valı—aj-ja, sen ыras estıylyk qılvadьvь?

Saqьnaalьlar — (*Qatqьrsat*).

Qaldıaj — Avdan tuura aıtat, mьna aq çyrok desen!

Бsmajьl — (*prezidyngө syjleşyp turup*) Qana emese qol-qo salqıla!

Bekbergen — Eki sunuş var. I-kimde-kim Maldıvıajdь kol-xozdon сыqarьsьn degender qol көtөrgyle! (*eldin teңinen ko-ay көterөt. Qol sanalat*).

Maldıvıajlar — (*Qatıu curuldaşьp*) Tuura emes, кем sanap qojdu, qorqonunan qol көtөrgөп kışiler da var.

Qaldıaj — Kedeјdin valasьn aq çerinen өltıryy çaravajt. qajta көtөrtkyle, qajra көtөrtkyle dejm! (*cuuldaşat*).

Almadaj — Oј Qaldıaj, emine qur talaaqa vaqьrasьn! Mal-dıvıajdь kolhozdon сыqaruu керек.

9579
883

Библиотека Иргемасного Фиднага
Алматы Ижа С... 1971

БЕКЛАТОНУ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬНОГО ИНСТИТУТА
№ 4568
НАЦИОНАЛЬНОГО ЦЕНТРА И ЯЗЫКОВЕДЕНИЯ

Qaldan — (*Almadajqa*) Oo, aram salbaar, uşaq ajtqın ke let-ee! (*tap berip turup, Ömyrsekti közdöj basaf*).

Saqınaalı — (*torop tyrtyp*) Ajhaaj, ajhaj vatır, tizgin-сыл-ығынды ыjnasañ.

Bekbergen — Mañqul emese, daqı davışqa salalı, qana Qaldan sen qarap turcu! Kim da kim Maldıvaj kolhozdon ыqsın degender qol kötergyle (*körpylyk köteröt*).

Ömyrvek — Emi emine dejsin?

Qulıvaj — (*Qaldanqa*) Oj, saqa emine çoq. Najesep, tartıptı vuzasın-ee!...

Bekbergen — Kimde-kim Maldıvaj kolhozdon ыqvasın dese qol kötersyn (*azсылq qol köteröt*).

Maldıvaj — (*Ömyrsekke*) Qarır qız талаq, eldi saqa oqşoqon vırtaqtar vuzat. Toqto balam!...

Bekbergen — Masele vıtyty. ыjnalış ыvıq çoldoştor...

Ынтајы — (*Maldıvajqa*) Мырза! Antip sestevel ele qojuñuz!

Maldıvaj — Çarajt!! Siler menen varatkelyy çerde syjleşevyz (*qatuu vasyr ыqat*).

Qaldan — (*Ömyrsekke*) Maqa oqşoqon kedejdin sözün uqquñ kelvejt-ee!

Saqınaalı — Ajhaj, ajhaj, emine senin qıtyqın kelip turavı? Bul adetindı qojvoson, seni da kolhozdon quıp ыqıuu kerek.

Qaldan — (*Saqınaalıny tyrtyp*) Arı turcu ee, qasıldavai!

Saqınaalı — (*Qaldandı qucaqtar*) Ajhaj vatır, ajhaj! Araca-araca! (*El ket vasyjt Saqınaalı Qaldandı qucaqtar ыqat*)

(Köşögө tyşöt)

III SVRÖT

Kolhozdon mekemesi, mekemenin mandajında „1930-сыл“ degen çazuu bolot.

Bekbergen, Qulıvaj mekemedede

Qulıvaj çazuu çazır, cot daqır olturat.

Bekbergen — (*kezit oqup olturat*)

(*Qaldan voporos tartıp kiret*)

Bekbergen — Çumuşqa varsañ volıvoju?

Qaldan — İşin volıvosun.

Bekbergen — Çoş, sende degi kimdin işi var?

Qaldan — Men özımydy-özımy bilem.

Bekbergen — Qojcu arı, sen qacandan veri öz vasyña ee volup qalqansın.

Qaldan — Bilemin silerdi, maqa oqşoqon kedejlerdi ыldın qılyñar kelet.

Bekbergen — Qurulaj ele „men kedejmin“ dep toşty qaqa bergen menen, ecteme ыqvajt. Eger sen ыın aq çyrek volson, işter көrsötöj çanñ çoqu?

Qaldan — (*kekerlep*) Men qara çyrekmyñvı? Çalañ qana senin ajtuñ volıncavı?... Oşondoı... vızdin vasetke qalaada çaqın, a, menin volso qalaada zarı çumuşum var. Qalaadaç çumuşum vıtkönden kijin qana senin kolhozundun işin işter veremin, uqtıñvı? (*qaldanıp ыqır ketet*).

Bekbergen — (*acıuluu*) Kөрөтmyн.

Qulıvaj — (*özıncө kylyp*) Şaşva мырзам, dalaј sonunda өnynde qana emes, tyşynde daqı көрүp, coocup oјqonorsun.

(*Saqınaalı тытоос qarmap, salam ajtır kiret*).

Bekbergen — (*kylyp*) Ee Sakiş, emine keldiñ qaqılaјın.

Saqınaalı — (*kylyp*) Tim ele Bekө, azыгаа qooluqup keldim, çumuştı vıtyp ele veri vasyñam.

Bekbergen — (*coocup*) Qantet? Ooluqanñ eminesi eken.

Qulıvaj — (*Qulıvaj acıulanıp*) Bul şermendecilik emesvi çoldoş Saqınaalı, saqa oqşoqon eldin vaarı çumuş qılyp çyrsө, sen volso ыçalandaр veker çyresın.

Сақнаалы — (күлүп) Билет экенсиз, азыр туш оор қалды айтатынбы—ыя?

Құлубай — Еминені айтасың?

Сақнаалы — Бекбергеге айттыр қоюлуы дејт.

Бекберген — Секіш иі, айтсаң, ал еміне?

Құлубай — (сердин тістеп) Көр высырај бербесеңгі, есі қоқ!

Сақнаалы — Қооқ, қосудың еле қој, мен сенің тигілі Мәймолдун қойнана кіргенінді ғе болғосо? кезек-кезек Күлүј менен дақы тіл сотусып қалқандықынды айтқым келбейт.

Бекберген — (күлүп) Іј Сакіш, анан дақы.

Құлубай — Болду емі, есі қоқ иі, тім еле қуру талаақы дәуітің бересіңіз?

Сақнаалы — (күлүп) Ушу сені дақы комсомол дејт-еел...

Құлубай — Ој, еміне дәуітисың, емі келін-қыздың қойнана қарған кішім дақы сотқо бергің келіп тұрабы.

Сақнаалы — (ақулануып) Мен сақы қатындар қонында ісі тартық қылып олтырғаным қоқ, ал сенің керт вақыңды ісі. Біроқ Мәймәл менен Атықанды біріккендігінді, Әмірбек менен Бекбергегенді қоқотқонунца іш оловојт деп күрылдөр, ошолордон вара қегенінді, ошолордан оозун қалақаныңды айтқым келіп тұрат. Емі ақулануы.

Құлубай (тап беріп) Қарақың қарғысың! ојлонувурақ сылөгын.

Сақнаалы — (Құлубайдың қолун толқотып) Азырақ тойроңдошыр көрелуы —ыя?

Құлубай (вақырып) Іһіі... қоқуј қолум, бул есіріктің ојноқонунун қатанысы.

Бекберген — Ее Құлубай мырза, васа дејт дэ.

Әмірбек кірет

Әмірбек — Қана бекеш, елдің ваны қымыстан келді. Вайақы мәсеіе тууралу комсомолдун қыналысын өткөге қойвојлуы?

Бекберген — Мејлі мен дајармын.

Құлубай (залды қарай) Атаа, ұшуну қудай урқаны тұрат еел... (ысқырып) емі бул итін оозун қантир васымын?... Бул асық ооз қыдаң көрып далды еле?...

Сақнаалы — Қуру Құлубай, мен ушу сені менен тақ ошол комсомолдордун қыналысында сылөгөм! (Әмірбектен вақысып сықат).

Құлубай — (вақырып сықырып варагып) Ој Сакіш, сенің ојлонувуы, ғе сыныды—ыя?

Сақнаалы — Ее, қайта қымсај туштынбу, қанақы еле қайратың менен зиркідеп тұра тұрсаң вола! ојнумда ошол, сынымда ушу!...

Құлубай — Біроқ ојлонқун мырза, менақы кезегі келгенде, керегі тіјіп қалууды қығитмін.

(Әмірбектен вақысып сықат)

(Бердіке таяққан кірет)

Бердіке — Бер келсі уulum!

Әмірбек — Еміне дејсіз?

Бердіке — Бері тоқты тұрсаң балам. Сен асмандан тышкөн қоқ елеңо. Қаманда болсон мына менің уulumсуң. Ақырың — тууқанды көр асыла беруу қарнайт. Атықанды қылақ қылып. Мәймәлді қоқотқон менен сақы біреө сен бербейт. Қанткен менен дақы бір уруқ елбіз. Аларға асыла бербе дејт. Қайта сен қақы болсон, алар сақы қанат, аутақ вола.

Әмірбек — Көрысөрыз.

Бердіке — Балам... антир вайтабай созың асырың ајт! Сен емі мені райқамбар қақына келген қақында елдің тоқоналаатына қалтырмақың! Тігілерді қутқарып аласыңбы, қоқы?

Әмірбек — Атаа—ырас мен сенің балақтың. Біроқ, менің бір қана вақымы бар. Мен комунистер партиясының кандидаттың комсомолдун ескі мысқолының бірімін. Мен партиядың қолунда іштеп қурым. Ошондуқтан өз заманымыңды кішісімін қана қылақты, қылақ, вүзүқты вүзүқ деп ајтууда мидеттуымын дақы.

Бердіке — Балам! Сен менің қақың уulumсуң, қуру беркер „мен комсомол“ элем деп тескері васа бербегін. Вайқар, вайқар еле қоқундуқ болсоң. Бері олтырса, қана тігілерді қутқарасыңбы, қоқы, ыя?

Әмірбек — Ата, мен сені авыдан қадырлајмын, біроқ, орду қоқ қерден қынавақың!... Мен өң қарам, қалтақ, қоқымағысы қырууқ болқым келбейт. Сен кішіне адақыр тұрасың. Дегі сен ошол кішілерден әмірүнсө қақысылқ көргөн кіші өмессін!

Бердіке — Емі ұшунтыр қутқара алвасыңбы! Менің сөзымды тескері қарай қарқытвасың. Уulum! Қудай—арбақ деген бар. Қақы васың бар. Авайлақың, ушул мансабыңда дақы тоово қы!

Әмірбек — Сіз менің қымытыма орду қоқ кыліге бербейіз. Орундуу сөз айтсаңыз тіліңізді алар элем. Біроқ, алар вүздің тұрмушувүзүдун дүшмань. Ошолордун көзы тазаланбай, вүз көлхозду оңој алвасыңбы.

Berdike — Oj mırza! Eger sen anıq menin balam bolson, tigilerdi daroo qutqar. Çe bolwoso salqan toruraqım uşul degin daqı, eki qolundu tawonı alıp, erte közümö kögıpwej çoqol!

Өмүрбек — *(oñlonıp)* Тузунwөj турған bolduqo. *(Berdikege)* Ata, alar bizdin doogıwızdın duşmanı. Sen daqı meni cın balam desen, nil tuıralı qıjıwıası!

Berdike — *(wadırbır)* Qaratqan donuz, çoqoldejm közümö kögıpwej! Menin balam çoq. Men, qui waşmın! *(Өмүрбекti tajaqı menen sawadı, tajaqı qartıp qulat, Berdike ыjlamırajı)*

(Kөşөгө tyşol.)

IV SYRÖT

Өмүрбектин ују, кеcke maal, ујde bir top calqıar turat Qolomto цақта nil caqa.

(Bekargen, Өмүрбек, Ыsmajıl, Qanıs, Berdike, Saqınaalı qolunda domsurası menen, көçө icip çatısqan bolot).

Ыsmajıl—Ee qarıja siz uşyntıp Өмүрбекке cınıçыз menen ele qara bolqon ekensizqo.

Berdike—Bras, ajavaј tarınoqım keldi ele. Biroq, degi ele zamanıçardın çony oşondoј bolqondon kijin, qajı talaqa qara bolom!... Biz bolsoq oqımuşu çoq, qaranoq kışıwız. Silerdin iştegen işınerge közıwız taamaj çetwegenden kijin, keede çanıçıpta qalat ekewız. „Uşu aјıdın icı tınc bolso eken, el çurt wızıwasa eken“ деп ele oјloјwız balam.

Ыsmajıl—*(kыlyp)* Ee ake, degi uşul aјı icindeglı sytqor wajlar menen atqa minerler çoqolso iş oçolor wele.

Berdike—*(saşın ırtımar)* Bras balam, eldi wızur çatqan oşolor. Dyrkөj el emine wilet? Al eldi tajaqqa tartıp, wıjaqqa tartıp quılandırbır çırgөndөr oşo çanaqı atqa minerler ele balam.

Ыsmajıl—Qoş, egerde iş oşondoј wolo turqan bolso, siz emine alardıñ tiline kirip çıwısyz?

Berdike—*(muqaqtanıp)* Emi anı emi, aida bolso wıwıstik da balam. Qajı çalptı aјtajın saqa.

Ыsmajıl—Aaj, qarıja mıca uşyntıp ar kindin sozıne bir eercip, aldanıp ketkenıçer çamanda.

Saqınaalı—Ee Beke, uşu ökөwız komsomolqo өtsek qantet? Çe bolwoso tim ele pioner wıwıp alsaqı.

Berdike—*(kыlyp)* Arı turqan çındı aram, meni qantıp pionerge alıñ, degi pionerleri tygөwıp qalsada alıñ.

Saqınaalı — Emese kolxozqa waşqarma bolsoñız! *(kыlyşot).*

Berdike — *(silkinip)* Bolwıjм—өtwıjм, Degi ele men waşqarma bolwıjм. Bolwıjм, degendı uqıwıçıwı, qandaј qudaј çadatqan aram elen.

Sağynaalъ — (*qarmalar*) Ço-çoq ketencikteveniz. Siz ele volosuz. Sizden başqa kişini şajlavajvъz (*kylyşet*).

Berdike — (*tajaqъ menen tap ьerip*) Arъ tur dejm qьztalaq, men başqarma bolsom, Mъldьvajlar emi ele bir demege şiltolop vudalaj çatat (*kylyşet tajaqъ menen qursaqqa tyrtkьlөp*) maqъ çolovo dejm oј vala tim ele şьjraqьndь şьndьra savamьn.

Sağynaalъ — (*qacьp eerdin ystynө olturat, başqalarъ kylyşet*).

Sağynaalъ — Berdike ake! qoј emi ekөөvuz tatuulaşalьvь. Ыrdar ьereјinvi?

Berdike — (*kylyp*) Ij—ij qana degi çaqşьbьqtuu ьгнд varvь? Ыrdacь emese.

Vaary — Qana emi çaqşьlar ьrdaqьn.

Sağynaalъ — (*domьurasьn certip ьrdajt*).

Meјli ьeјliç çarvasa,

Uluq volvo Berdike!

Biroq oqus aldanьp,

Quјtuq volvo Berdike? (*kylyşet*).

Berdike — (*tap ьerip*) Oј emine deјsin?

Bekьergen — (*Berdikeni qucaqtap*) Сьçalavaј çaqşьlar qu-laq salьp uqur tutunuz!

Sağynaalъ — Ömьvекti çek көгүр

Çamandava Berdike,

Vuzиqular qorqutsa,

Alandava Berdike!

Berdike — (*çulunup*) Qaar, uşul aramdь emine qьlsam—ee

Bekьergen — Tuura aјtat. En ele tuura soz! (*kylyşet*).

Бсмајил —

Berdike — (*Bekьergenge*) Sendaqь oşoqo qoşulup ket-tiңvi — ьja?

Bekьergen — (*kylyp*) Oova ake oova qoşulup kettim.

Sağynaalъ — (*abanь menen*)

„Bir elavъ” dep vuzиqqa;

Tartvaj çyrgyn Berdike,

Сьndьqьti aјtsa сьçalar

Qacvaj çyrgyn Berdike,

Tajaq menen tap ьerip

Çarvaj çyrgyn Berdike,

Uşul vьzdi çaşşьntьp

Çana qacvaj çyrgyn eeј Berdike! (*kylyşet*).

Berdike — (*qatqьrьp*) Varekeide uulum, mьna emi men ьra-zьmьn, anьq uul ekensin.

Sağynaalъ — Kene emese qolundu Beke, daqь ьrdar ьerip turam.

Berdike — A, maqul, volot uulum (*qol alьşat Qanьşqa*) qana valam, uşul valaqa daqь bir ajaq çarma quјur ьerci, (*kylyşet*).

Qanьş — (*çarma sunup*) Toqtolvoj iciniz.

Sağynaalъ — Meldeşiniz volso ortoqo сьçarьp qo-uңuz (*dem alvaj icet, kylyşet*).

Бсмајил — Qana emese selsovetke varalь (*Bekьergen, бсмајил, Ömьvек, Sağynaalъ сьçaşat*).

Sağynaalъ — Qoş aveke, calqьlardь taptar qoјunuz.

Berdike — Qoş aјlanajьn ömгүң uzun bolsun.

Sağynaalъ (*Berdivektin qolun qatuu qarmait*). Qoş Beke qoş, qoş!

Berdike — (*Vaqьrьp*) Ihij qolum! Quturqan qьztalaqьtь qara, çar!... uşu onçonçon aramdь emine qьlsam (*Sağynaalьnъ muş-tap çiveret. Vaary kylyşet, Sağynaalъ qoş, qoş ake dep сьçarьp ketet*).

Berdike — Atangөry—ee!... Sağynaalъ uşundaj daqь bir çadavaqan vala volot eken-ee!... Tildeseң kьlөt. Uruşsaң ьrdajt. Çoq degende çanьna olturaqalьp qьtьqьlar çiverip daqь bir kьldyret... Тоовоо (*kylyşet*).

Qanьş — (*eşikti ьekitip olturup kezit oquј baştajt*).

Berdike — (*calqь taptajt*). Calqьnьn vaaryn taptar salajьn ulandar сөр çarqanda qoldoru çenile tuşur bir сьçarьp qalьşşьn (*taptaj ьeret*).

Qanьş — (*өzyncө*) „Brigadir iştin başьnda voisun” deјtir, men erte menen erte vaarajьncь. Daqь emine çazdь eken, (*oquј ьeret*).

Berdike — Qanьş valam, maqъ tөşөk salьp ьerci. (*Calqь sьn taptaj ьeret*).

Qanьş (*Berdikege tөşөk salьp өzyncө, da sala baştajt*).

Berdike — (*çanьna aјrь qoјur çatьp*) Çanaqь çaman uul-qacan keler eken, tyn icinde qorqvoj çyгө ьere turqan voldu. (*Qanьştaqь сьçraqtь vaşьp çatat*).

МАЛДЬВАЈ КИРЕТ

(qolunda taransa, vьsaq, aqьnьn eki çaqьn qararьp, ulam, oltu-ra qalьp eşike kelet. Eşikti şьçaalар eki çaqьtь qarajt (*ьzьrьnьp*) komsomoldun çaceјkesi... aq çyрөkimiş... Toqto kekirteğinden qana muuzdajьn (*eñkeјip qarap*) emine qьlsam?... Çoq vullittin vaşьn Aтьqandьn ьergen ьelegi menen vьlьçьrata atajьn! (*Eşik-tin çivn ььsaq menen keskende, Berdike aqьrьn turup, aјrьgьn ondonup qarmajt. Maldьvaj yjge kirgende, saqa avuna tiјip qaldьrap coocup atat*).

Sağynaal — (*qarmalar*) Ço-çoq ketencikteveniz. Siz ele volosuz. Sizden başqa kişini şajlavajvız (*kylyset*).

Berdike — (*tajaq menen tap berip*) Añ tur dejm qyztalaq, men başqama bolsom, Myldıvajlar emi ele bir demege şlytoolor vudalaj çatat (*kylyset tajaq menen qursaqqa tyrtkyler*) maqda çolovo dejm oj vala tim ele şyraqydy şyndıra savatın.

Sağynaal — (*qacır eerdin ystıne olturat, başqalar kylyset*).

Sağynaal — Berdike ake! qoj emi eköovuz tatuulaşalyñ. ırdar berejıñı?

Berdike — (*kylyp*) |j—|j qana degi çaqşylyqtuu ıñd varvı? ırdas emese.

Vaary — Qana emi çaqşylar ırdaqñ.

Sağynaal — (*domıurıñın certip ırdajı*).

Mejli vejliñ sarvasa,

Uluq volıvo Berdike!

Bıroq oqus aldanır,

Qujtuq volıvo Berdike? (*kylyset*).

Berdike — (*tap berip*) Oj emine dejsin?

Bekbergen — (*Berdikenı qucaqtap*) Sycalavaı çaqşylar quıaq salır uqır tutıñız!

Sağynaal — Ömırnekti çek körup

Çamandava Berdike,

Vuzuqlar qorqutsa,

Alandava Berdike!

Berdike — (*çulunıp*) Qaar, uşul aramdy emine qılsam—ee

Bekbergen } — Tuura ştat. En ele tuura soz! (*kylyset*).

Bsmajıl } —

Berdike — (*Bekbergenge*) Sendaq oşoqo qoşulup ketıñı — ıja?

Bekbergen — (*kylyp*) Oova ake oova qoşulup kettim.

Sağynaal — (*çanan menen*)

„Bir elbiz“ der vuzuqqa;

Tartıvaj çyrgyn Berdike,

Çındıqıtı ajısa sycalar

Qacvaj çyrgyn Berdike,

Tajaq menen tap berip

Çarraı çyrgyn Berdike,

Uşul nızdı çaşşıtır

Çana qacvaj çyrgyn ee! Berdike! (*kylyset*).

Berdike — (*çatqatır*) Varekelde uulum, myna emi men ırdazıñın, anıq uul ekensin.

Sağynaal — Kene emese qolıñdu Beke, daq ırdar berip turam.

Berdike — A, maqul, volot uulum (*qol alısat Qanışqa*) qana valam, uşul valaqda daq bir ajaq çarma qujup berci, (*kylyset*).

Qanış — (*çarma sunıp*) Toqtolvoj iciniz.

Sağynaal — Meldeşiniz volso ortoqo çyqatır qouñız (*dem alıaj icet, kylyset*).

Bsmajıl — Qana emese selsovetke varaly (*Bekbergen, bsmajıl, Ömırnek, Sağynaal çyqışat*).

Sağynaal — Qoş aveke, calqylardy taptar qojunuz.

Berdike — Qoş ajlanajın ömıñ uzun bolsun.

Sağynaal (*Berdıvektin qolun qatuu qarmat*). Qoş Beke qoş, qoş!

Berdike — (*Vaqıñır*) Ihij qolum! Quturçan qyztalaqıtı qara, qar!... uşu onçonçon aramdy emine qılsam (*Sağynaalın mıstap çıberet. Vaary kylyset, Sağynaal qoş, qoş ake dep çyqır ketet*).

Berdike — Atangory—ee!... Sağynaal uşundaj daq bir çadavaqan vala volot eken—ee!... Tildeseñ kylöt. Uruşsañ ırdajı. Çoq degende çañna olturaqalır qıtqylar çıberip daq bir kyldyret... Тоово (*kylyset*).

Qanış — (*eşikti bekıtip olturup kezit oquj vaştajı*).

Berdike — (*calqı taptajı*). Calqynın vaaryñ taptar salajın ulandar çer çarqanda qoldoru çenile tuşur bir çyqar qalyşın (*taptaj beret*).

Qanış — (*özyncö*) „Brıgadir iştin başında voısun“ deptir, men erden menen erte vaarayın. Daq emine çazdy eken, (*oquj beret*).

Berdike — Qanış valam, maqda tüşök salır berci. (*Calqın taptaj beret*).

Qanış (*Berdikege tüşök salır özyncö, da sala vaştajı*).

Berdike — (*çañna ajır qojup çatır*) Çanaq çaman uulqacan keler eken, tyn icinde qorqvoj çyğ bere turçan voldu. (*Qanıştıq çyraqıtı vaşır çatı*).

МАЛДЫВАЈ КІРЕТ

(qolunda taransa, vısaq, aqynın eki çaqın qarantır, ulam, oltu ra qalır eşike kelet. Eşikti şyqaalar eki çaqıtı qarajıt (*vıvıñır*) komsomoldun çacejkesi... aq çyrokımiş... Toqto kekirteginden qana muuzdajın (*eñkejir qarap*) emine qılsam?... Çoq vullittin vaşın Atyqandın vergen belegi menen vılsyrata atajın! (*Eşiktin çıñ vısaq menen keskende, Berdike aqynın turup, ajırğın ondonup qarmajıt. Maldıvaj yjge kirgende, çaqı vutuna tıjıp qaldırıp coocur atat*).

(Qanbş menen Berdike Maldıwajdın tarancasın talaşa berişet)

Һсмәјәл Өмүрәк, җаһәр киліҗет

Өмүрәк — (Maldıwajd kәrүp seldeje tuҗur, Өзqәbәp, Һәр, tarancasın qolunan җulup alat. Berdike Maldıwajd muҗ-taqıylap җäberet.)

Һсмәјәл — (tarancasın suurup) Aqsaqal, boldu emi

Berdike — Ajlanajın-eel, bul menin җalqız uulum me-nen kelinimdi өltүrgөny җatsa, degi qantip җыdap tursam bolot qaqıylajın Һсмәјәл?

Өмүрәк — (atası, Qanbş ысөөлөр Maldıwajd tegerekte-sip, taranca menen kezep turuҗat)

Һсмәјәл — Өз qolum menen bir җаллајын degen ekensің-eel

Өмүрәк — (Maldıwajd eҗtke җыqarыр) Мына ата, bul senin tuuqanың!

Berdike — (җыqар) Eeј җyzy qara, menin җalqız balamdı-җana җajлар җыqар qalqын bar eken-eel-iiij-senil... (Berdike ura turqan bolqondo Һсмәјәл qarmap qalat).

(Kөsege tyҗet)

V SYRÖT

Maldıwajdın ыју, Kylyj, qawaqıy ыrkөw.

Kylyj — (Boporos tartыр Һәр turat, ыҗkyryp) Oh... Һajqıҗ Makem qantti eken? Qaraqıy tyrm-dө wende bolup җatqandyр-eel! Aaj, uҗu Өмүрәк menen Bekbergendi qыpıraq menen keski-ler turup qanın icsem qandaj qana soop bolot ele? (oјlonup)... Atыqan ake bolso da qatuu tarҗymadan qorqur, mal-myıkyn qatыр qasыр җyröt... Oh, җyrөгym ele ысыр, kyjur, аһр ыса, Degi мынса menin emine тынсым ketti?... (oјlonup) җaman ајтwaј, җақшы җоq. Oqustan Maldıkem tyrmөdө җатыр җастым bolup ket-se, anda menin җajым emine bolot?

Qaldan җорду meni җақшы көрөт. Biroq аһн qатын бар. Qарыгај uҗul zaman qandaj bolup bara җatqанын bilејim. Woj-doq җigitterge җақшы ele җақындаҗсамы деп араket qыlam. Bi-roq, al tygөngyrlөр ijinderin qытыdatыр ele, qыt-qыt kylyp Һәр ketiҗet. Өny-tysym dele җantan emes. bras qana көrgөн kişinin ici-worun җытыqandaj moјmolcuqan көzym бар. Keede kyzgy-dөн көrgөndө өзүmyн көzymө өзүm dele suqtаныр ketem.

Aјы-aradaq көnylymө tolumduu ulandar kezikkende, ыqын таар, imerile tyҗur: „ee ыzdin moldo uul“, „seketin keteјin kicine bala“ „o, uul, atы teskeri qajım“, „ee мыrza uul“, „aaj starcын akenin balasы, kicine oltura tur, kezek-kezek ыzdin yj-gө kelip tursaq seket“ деп qam qajmaq dele ызqытыр берem. Ғe bolwoso qam qajmaq taruu көөлөр dele bergim kelet. Oҗon-doј wolsoda, menin җolum көр bolwojt (ыҗkyryp) degi menin Һөzymdyn emi җоq oqsojt. Uҗu Qaldan menen Qulubajdan Һаҗ-qa bir daqы җigittin көnylynө җақа аладым.

Moјmol kiret

Kylyj — Keliniz.

Moјmol — Ee, Kylyҗ, emine ele qawaqıyды җытыр qalqansын?

Kylyj — Tim ele, Maldıkem esime tyҗkөndөн kijin ele zee-nim keјip turqаны.

Moјmol — (ыҗkyryp) Qanteviz emi, qudaj Һаҗqa salqan son Atыken bolso dele tyrmөгө qamar qoјowu деп ele Өzqara җанын

ala qasır, najadı vıjdon qasır cıřet. Bıjadı ızın bılgın mal-
dan arañ ına veř sıřı cıřıtma qoıdu nazarıda sattırdıq. Qalqan-
nı bolso ınaadı Bekbergen degen ızıgınydu kerejın kelıp ık-
mıkke alıp kettı. Dınyjode uřu Bekbergen, Өmırbek, Saqınaalı
cecekerdıkı bıgze ınaan ızıp cıřet da. Aj-aj-aj. Uřul ına-
rımvıkerdıkı emıne qalısa volur ele? (ořlonot).

Qulıvaj kiret

(qasıraq ızırkık, centıgınydu ıkı ıztelkık)

Qulıvaj — Ee, qadı, kınılynyer ızncıvı cıneler?

Kılyj Qıdaja ızıgır qadıajın.

Mojmol Oıva, ıznc ele, tıryleř cıesır volur otıgavız (kı-
lyřet).

Kılyj — Seket Quluř, cınyndı ajtıc! Өkıkıvızdın kımıvızdı
caqıř kıkıesın ına?

Mojmol (kılyjdu cımtıclar) Kıkınydu qıdıqırtıp tegerenıp
ızıp narata-ın cı! Sen ele caqıř kıkıet, sen!

Qulıvaj (kılyp) Kımınır qıjnınarqı aısañar, ořonınarđı
men caqıř kıkıet (kılyřet).

Alıbek, Qaldan kiret.

Qaldan — (mas) Maldınarđan ajrıldıq, Alıkemen daqı aj-
rılavız. Mına atasın kıkı ızıřke kerek. İcem... ořol anan-ınan
ořol, ořol, ořol Alıbek... sadaqası Alıř... ořol (olturuřat).

Alıbek — Quluř sen emıne qara volur olturasın?

Qulıvaj — Uřqan cıqarsın, komsomoldın cıqarıştı kol-
hozdu qatcılıqtan alıp tařtařtı.

Vaarı (ızırdıqardıj) Cıqarıştı... demek qatcılıqtan
daqı tıřıtıřtı?

Qulıvaj — (qolun ızıter) Ee, ořolordun!...

Kılyj — Qara volıvo qadıajın, ořolordun ızıgın kıkıjın.
ınaadı vıdına cıřqan cıqıř Өmırbek cecek volıvo ele kımge
caqıřlıq keltırın?

Qaldan — (ızılar) Oı-oı, ajlanajın Quluř, Quluř.

Alıbek (oızın vařır) Qantesın, savır qıl cıluq volqur!

Qulıvaj (centıgınydu kıkıne qaqaz alıp) Mına bul veř mın
somdan cege. Azır cıřotomın. Er bolıvo Bekbergen kelıp ızın
taar alısn! (ızıtat, kılyřet).

Qaldan — (kılyjge) Cıneke...men...men...sen...ořol...ořol...
ořol (ımtalıt).

Kılyj — Qantet qoquj, saqı emıne volqon, temtenıdegen
cındı aram.

Mojmol — Qantet ele, cınyın ajtat-da... (qajqıluıraq kılyk)

Qulıvaj — Alıbek, Qaldan ızemas volur qalırtır, ızıne

alıp vaarı qoıcu. (Alıbek, Qaldand alıp cınejt. Qaldan vol-
ıojt „Alıke“ (örkılör) Sadaqası-sadaqası... men...men (degen
sezınynen kıkıjın arañ cıqat).

Qulıvaj — (ıkı ıztelkıkny ortıqo qoıup) Atasın kıkı,
aqıř bıř ızım. Er cıgıtın vařına emıneler kelıp emıneler ket-
vejt. Kezegınde mını daqı ızıy kerek. Alıqandı kım tenttı?...
Maldıkemdı kım tutqın qıldı?... Vaarı belgılyy, cıe alar cıe bıř?...

Kılyj (cıny alıp araqı qıju vařatıt).

Alıbek kiret.

Qulıvaj — Өmırbekterdın qanıın suudaj ızımıryy ızın
(saqıř kıkıetıřet. Saxna ınaarıqı volı tıřet).

Alıqan kiret

Amansınarđı valdar?! (ırkekter tıra qalıp qol alıřat.
Mojmol qıcaqtaj qalıp cınyına olturat. Kılyj eřıkı ızıqalır
qajra olturat).

Qulıvaj — Ee, Alıke, ız qandı?

Alıqan — Qandıajın sırajsın valam. Qasır cıgır kın
ızet emes. Basması volur ketyge oıoj menen cıldıř, cıroo
tavılavı cıtat. Too-tařtı arasında qořqolır cıgır, ac-arıq vol-
dım. Cıoq degende bıř tamaq alajın der ına sılerdın al cıřı-
narđı bılejın der ele vařtıqanıın uřul.

Qulıvaj — İř ınaan Alıke!...

Alıqan — (cooıup) Bıj?

Qulıvaj — „Tıgıler malı cıřıtıtu, ajıqı ızıř taratı“ der
ele sıdı ızder tappaj cıgırřet. Degı qoldorına tıřsonız oıdurcu
vaarı cıoq...

Alıqan — (ořlonıp) Bıny...Emı valam Qulıvaj, menın
saqı ajtarım, qolunardan kelse, Bekbergen menen Өmırbekın
kıkıyn tazalaqıla! Ořol ıkı cıvaarımvıek cıřolıvo ajıl ızncıvajı.
Ořol qıztalıqtar ızın men mal vařtımdın vaarıın tıgır qoıdım.
Degı qır sıber ketsın da, ızalıın maqı! Qolunıdan kelse, keskı-
ler turıp ınaan!... (Alıbekke) vařısa valdar cıık cıřıqtan da
ızıp vaarı cıtat.

Kılyj — (eřıkı qarap) Qoquj, Bekbergen kele cıtat. Senın
mında ekenındı bılse kerek. (Qulıvaj, Kılyj, Mojmol, Alıqan
ızıvırařa qalat).

Alıqan — (taqtanıın alđına kiret).

Alıbek — (cıambıřtar cıatıp qalat)

Bekbergen aqıřın ıkı cıatı qarap kiret

Vaarı — Kelıñız, tırge ızınyız!

Bekbergen — Braqmat, (Qulubajqa) Bajarq weş miñ som-
dun cegi sende qalıptır bergin.

Qulubaj — Olturıduz bir az könyl acalı!

Kylyj — Seginiz tanıyır qalaar.

Bekbergen — (Albækti koryp) Arsyz kœœdœk uşu senin
qolında dađy komsomoldıq neiet bar-ee!

Albæk — Oozundu qarar syjœ waaty, saqa men aqmaq
ekenminœœ-ee!

Bekbergen — (unucqaj tiktejt)

Qulubaj — (Bekærgendi eteginen tartyp) Icsenci, kolhoz
seni qalıb cırtatyp qoidu dejsin (Qulubaj menen Albæk. Bek-
ærgendin eki qolun œek qarmar olturojuzat).

Bekbergen — (cılqunıyp) Çyzy qaralar! qojo bergile.

Qulubaj — Çekti ala ketwejsizai?

Bekbergen — Mi is wtkœn çoq!

Mojmol — (araqtœ Bekærgendin oozuna quja waştajt).

Bekbergen — (tykyryp) Quturqan itter!

Aıke — Qulubaj Bekærgendin oozun tanıp, tepkilep, muşt-
qıljaj waştajt. Çip sıjœrtmaq salınqa qamınyşat).

(œmyrœek, bsmajyl, Saqœnaaly milisa kelişet). (Şœœ-
raşœp)

Saqœnaaly — Atyqan taq ele sul yjœ kirdi. (Yjdœgyler œœ-
cip, arqandy, araqtœ qatyp, Bekærgenein oozun cecip çiberişet).

Qulubaj — (Bekærgendin qolunan qarmaj) Oj çolun wœl-
qut, aş ic-en aqıly menen icwejsinai? komsomol waşœn menen
mas wœlœp cœr cœqarqandy ujal emeswi. (bsmajyl tarancasœn
qoluna qarmar alut).

œmyrœek — Ee, wœtom! Myla qœzyœ?...Bul emine?

Albæk — Bekærgen ele, mas wœlœp alıptır. Kœœdœn kele
çatsam, uşul yjœ çumuş bar dep meni cœrcitip kelip, œzynœn-œzy
ele wular menen muştaşa ketti.

Bekbergen — (œntigip) Bul...bul œtkœndyn œcy, ketkendin
kegi!... (Albækkœ) Eki wettyu çyzy qara qujruq!!!

Qulubaj (titirep) Qaqœljajœn bsmajyl aqaj, araq icip mas
wœlœp keliptir. Waarœwœzdyœn wœryn-cœrœnwœwœzdyœ cœqardœ. Işen-
weseñiz oozun çıttar kœrynyzey, cœlœ, ele araq.

Bekbergen — (titirep) Quturqan it, tykylygyn işke aşajt.
Qolunđu Albæk ekœœ qarmaştœ. (Mojmoldu kersœtyp) Oozuma
araqtœ tigil çojœke qoidu!...Aşqananyœn icin qaraqœlasy.

œmyrœek (qatuu) İş tyşynyktyu, myrza Qulubaj!

bsmajyl (Albækti tiktep) O, aram quurcaq.

Saqœnaaly (bsmajylqa œœœraşœp, aşqanaqa wasa taraœ-
tardœ alœp cœqat).

Kylyj — Oj qaqœljajœn.

Saqœnaaly — Tur ee-agœ, senin qajmaqandy çœssœy men
emes. (Çykty qarajt. Taqtanœn aldœn tepkende wirœœnyœn waqr-
œan unœ cœqœp œyk wuzulat. Saqœnaaly Atyqandy syjœœp cœqat).

œmyrœek — Myrza Qulubaj sen awdan aqıdınusœn, wiroœ
ice-qardœn cıwalyœp qaldœ.

Saqœnaaly — (Atyqandy tyrtkylœp) Ohœœ çarœqtœy,
salœœm alejkym!...

Atyqan qaltœrajt

Bekbergen — (Atyqandy tiktep) Ee donuz, wularœy quturtup
çatqan senin demin ekenœœœ...

bsmajyl — Qana emese ajda! (Kylyjœœn waşqasœnœn wœarœn
ajdaşat).

(Kœşœge tyşet)

VI SVRÖT

Bir çarq acaq talaa, bir çarq kolhozdan mekemesinin cetti.

Өмүрбек

Çet qaçqır emgek kyndəryn esepçep olturat. Qaldandan çamında tərmooc, bir cettə olturat. Aların ar çarqında dıjçandar çep-çaar, tərmooc menen çep çıjnar çatışot. Dıjçandar təm-nky ərıarıs iştej çatıp ərdaşat.

БР

Aq volottoj çarqıdaj,
Bizdin calq çarqanda.
Dañqırasın añzdar
Bizder tərmooc tartqanda.

Qajırma

Keç çoldoştör tartıñvaj,
Bir tal çerty qaldıñvaj,
Terip, çıjnar yjvəsök
Bolvojt bizdin könyl çaj.

Şıñqıratıp calqıñ
Sol ajdaşqan çigitter.
Kylqajırdaç kerkü var
Tərmooc tartqan kelinder.

Melmiregen mejkin tyz,
Özgerıysın nurdanıp
Çemişine emgektin,
Bizdin talaa cırtalıp.

Qucaq-qucaq wooc tyşsyn
Çon-çondordon qırdanıp.
Boj tireşsin aq buudaç,
Beiseniştir, ırqalıp...

Eki ıret

İri aldyda erkındyy,
İlgerilep tərmooc tart!
Taarıp ötür vedeni
brqç calqym asmandar!

Өмүрбек — Мынакеј, арадаqы алалу-қалалар çоқолуп көныл көтөрылүр, күс ыріккендегі çумуш. Өзүм қошо варып дајым аралаşыр турууда азынса есерчинін çоқунан: қара неет Қулувајдын вулқақан ордун тазалоо үсүн есер-қьсартан даqы вошовој қалдым.

(Çot qaçqır çaza beret.)

Qaldan (*tərmoocın çarqylamış volup*) Kicine oltura qalsam ele memirep uqtaqym kelet. (*yşkyryp*) Biz çumuştan tara-qanca selpodoqu araç tygönyp qalvzoçaj ele! İj sadaçasş vədönönüç syty, ij! (*kylöt*).

Өмүрбек — (*ачуу!а*) Ej Qaldan! Sen tərmoocıñdun vi tişin qaçqırsa ele tyş volup qaldıyb. Emine ele ijne menen quduq qazqansыр kiviğep qalqansын?

Qaldan — Oo qudaanyn quduretciligi, çyçac çaman eken çyçac... ulam ele sьñыр qalыр çatat.

Saqьnaaly—Ooç Qaldan, degi ыты сапың соови!

Qaldan — (*olturat*) O, azyr, мына emi, azyr ele tərmoocımun tişin qaçqыр voloјun (*tərmoocın ыrdeme menen çarqylap qalat*).

BEKBERGEN ЫСМАЈЫ KELIP

Qaldandyn çanьna: ötyşot işteп çatqan elge varьşыр „iş ilgeri solsun“ deşip işteј vaştaşat.

Saqьnaaly — İlgeri qılmaq silerden bolsun! (*kylыşot*).

Qaldan — (*Alarы көрып җашыр*) Ataa, şajtan saçqırdьqы aj ja... andь-dөndy qaravaј kyçөndөp işteп çatыр, tərmoocımdu daqы sьndьğыр alvadımbь. Qaar, -dep qojur, alar elge aralaş-qandan kijin, өngөcyn tartыр—oo, atandьn көry qьjдь мытаамдар!!

QANЫŞ ÇUMUŞCULARQJA

Eki caqa tamaq көтөрып kele çatat. Qo'unda bir ajaq.

Qaldan — (*kylyp*) Tamaqtyn çыты qandaj çaqşь. Çumuş qylajьn desem alaçanьm çoorup, belim ooruçanь turat. Bьşqan tamqты көrgөndө şilekejim cuburup, kişinin ickisi ele, çegisi ele kelet eken. (*kylyp qırsaçqьn сырап тура qalыр*) Qanьş!... çarkөvyndөн bir ajaq bere ketsen, vajatan beri тыñvaj işteп çatыр çyrөгүм qaraja tyşty—өh!...

Qanьş — Çyr, tigi eldin icine varыр ic.

Qaldan — Qakiş, uşul çerden ele berip ketsen! (*ajıqьn talaşat*).

Qanьş — O, Saçqьnaaly!... (*Qaldançqa*) O, avijirin ketkir! qaldan (*Qaldan çaqanьn ыrdөн qolınan ala qojur*) qolun oорup vara çatqan eken, men көтөрыşыр varajьnda!

Сақинаалы — (сирқар келип, Qaldandyn qolundaqy сақаны алып) Sen tetigi тырмооcунду алып кел! (Qaldan turup qalyр, celkesin qashlap тырмооcун алып барат).

Сақинаалы — Qаныш, мен чалаң эле бригадada çумуш да сенin орунбасарың болбой, татақ тағууда дақы сенin орунбасарың боложунда! (кылысет).

Bekbergen — (bsmajыqа) Qaldandy ana onolot, мына onolot-тир кестejdin баласы деп oltурупта boldуq.

Өмырбек — (bsmajыdarqа kelet. Tamaq icet).

bsmajы — bras, өғыны мен бир syjлөссөм, мақа сьрыньп вағын айтқан. Атыңаңа қујруқ болқонумда, ақа алданьр çyргөнум да сьн dedi ele. Biroq ickilikke авьдан көнур алыртыр. (El tamaq icip болуп oltурусат).

Өмырбек — Kolkozdon сығаруу керек.

Сақинаалы — (bsmajыqа) Aldaqy qолуңuzdaqy emine degen китер boldу eken çacejke çoldoш!

bsmajы — Bul çoldoш Stalinдин epkindyy kolkozcularqа aйтқан osujaty.

Ваары — Qана-qана оқуңuzcu?

bsmajы — Çоқулуп келип сөздun тоқ eter çerin айтjанда, çoldoш Stalin sizderge мындај dejt. „Silerden бир qана нерсе talap қаланат“ dejt.

Ваары — Ij, al emine talap eken?

bsmajы — „Al bolso aq neettylyk menen emgek қылу, kolkozdun kаrселерin emgek војунca волю, kolkozdun дуньjesyn сајтоо, trакторларда қана машinelерdi сајтоо, attы çақсылар waғын өзнердun çумушcu-дыјқан мемлекетиниздердин тарьымаларың орундоо, kolkozdordy сыноо, kolkozdorqо kirip алқан қалақтарды қана алардын қујруқтарың kolkozdon ајдар сығаруу“ dejt çoldoш Stalin.

Qaldan — (кылып) Tuura, atasыньп көры, вајларды çоқотуу керек.

Ваары — Stalin нул сөзды қаж çерден syjлөгөн eken?

bsmajы — Moskөөдөн syjлөптыр.

Сақинаалы — (кылып) bsmajы алқай dejm, менin қалақыма çoldoш Stalin tim ele биздин ајыды аралар көрып туруп, анан ушul сөзды биздин kolkozdun ele сыналысында, тақ эле бизге арнап айтқандај болуп uқулуп турат. (Qaldanqа) Çoldoш Stalin çалаң qана қалақтар емес, ошол қалақтардын тилин алқан kolkozdun işine тосқоолдуқ қылаң қыдыларды да iş ystyндө kolkozdon қуар сығарууға қаршы емес сықар dejm.

bsmajы — Oшondoј.

Qaldan — Tuura, brasta, (waşын ijkejt da, keçigesin qa-syjt).

Bekbergen — Qana emese, işinerge kirishkile. (bsmajыl Ömyrбек, Bekbergen özyлары waştap çумушқа kiriset).

Qаныш — bsmajыl ақай менен Bekbergen дақы биз менен çарьымақ boldу.

Ваары — Tuura, tuura ајtat (кылысет).

Өмырбек — (sir az iştep turup, qajta mekemege ketet).

Qаныш — (depterin алып) Bygын II бригадadan Qaldan işke kecigip keldi...

Qaldan — (Arqасын qашыр тура qalyр, Berdikenin çанына келир nasъај „er“ degendeј işaarat qыlat. Berlike nasъај eeret).

Qaldan — (Aқырын iştemiş болуп туруп, кылып) Atандын көры—aj-Jaa, wajaқы çыь Tentivajдын тојундақы kesimelyy sorroqо тојқонувуз aaj! Toјdon qызық таташа, oшondo qыз oјun болводубу, мен wajaқы Alaqustun qызына brdar barsam, adam мақа өртыңөј qојқону. Basa oшondo Qclubaj waştap çасығыр kirip, qатындардын can topolonun сығарып, oјundun tarap ketkenin ајтсаң (kылет, qолу менен көрсөтүр) teetigi çerde бир qызық boldу ele. Şerimaquн qoon ајдақан çыь, qoon ьurasam berbejt. Tын icinde çyгөryny аралар вағыр еки qurçun көзы қылыр yзур алып таң атқанca çep çатамыз, çep çатамыз, degi ele tyгөнөjt. Bir тову cижki eken. Erten менен icim ооруп қыдылар қалыртмынь. Oшо çыь cижki qоонdu көр çep çyгүр bezgek болсом болову(kылет).

Qаныш—Oј Qaldan тырмооcун тишин сындырасың, көкты қаравай çерди қарар iştesen!

Qaldan—(тырмооcу менен ьldumdatыр mardun çyгүрө өзүньсө) Aj usunun сықыдар турқаны... (sir az iştep turup çşikke сықыр ketet).

Kylyj kirip Ömyrбектин алдына кирет.

Өмырбек—Ij, qajdan?

Kylyj—Yјden ele qақылајып uul. Adam мырза uul, degi ele биздин yј çаққа çоловојсында. Maldьkenden көнылun қалқан менен, menden көнылun қалқан çоқ эле. Men болso өзун билесin, telmirip qана çалқыз oltурам. Ee sadaqа, биздин yјge emine qattawajsың?

Өмырбек—Ij, дақы қандај сөз бар?

Kylyj—Ij, sadaqа, emi мен emine deјin woporosun wағы eken uul?

Өмүрбек—Вопрос tartuu emes elem.

Kylyj—Uul, kelincegiñdin vojunda varvejm, qursaqь qoş qavat volojuñ dep qalırtь.

Өмүрбек—Оова...

Kylyj—(ystoldyn ectin qarmalap) Sultan seөгyn qordovojt deptir uul. Emi qantken menen bir uruq el ekenniz, çoq degende taqьr ele unutup qojvoj eken-toqon көзыңdy sala çyrsөн volvojnu sadaqasь.

Өмүрбек—Оова, sizderdi unutqan çerim çoq. Anan daqь emine?

Kylyj—Sadaqasь, saera ajtaqanda kimge ajtajьn, vizge bir kuvölyk qat versen.

Өмүрбек—Emine dep?

Kylyj—Usul kolhozduñ icinde turat degencelik qьr ele dejmin da.

Өмүрбек—Siler kolhozdo çoqsunarda.

Kylyj—Oşondoj volso da aldьna kelse etañdьn qunun kec degendej, özyn çöu vilgi estyy azamatsьn, çoq degende uşul mendej çenendin qadьrь ysyn delecti...

Өмүрбек (teskeri qarap çьlmajbьr turap) Al siz menin qadьrьma qatıjsьnь?

Kylyj—Ee, qaqьlajьn uul, ajta qojcu, menden qacan көңylyn qaldь ele. Alaqanьma salьr ele ojnотup turajьn dejm. Qana vizdin yjge çolodjonuñ! Ovolu maqьa qaraanьdь da көrsөtvoj ketesinço мыза uul.

Өмүрбек (өзүңсө) Мына көзүң qьlqьrtьr qana tim ele qojun-qoncuma kirip kele çatqanьn qaracь. (Kylyjgө) Kuvölyk qat vere albajt ekenniz.

Kylyj—Qojcu uul, ojnотvu, сьпьдөв!

Өмүрбек—Men dajьn ele ojun çөzdy az syjlojm.

Kylyj—Degi oşu sözüңüz сьпь?

Өмүрбек—Оова, сьп.

Kylyj—Ee, qaqьlajьn мыза uul, bir ele çolu versen мындан kijin taqьr sutavajьn.

Өмүрбек—Sutavasanyzda bervejm.

Kylyj—Ij Qatıgyn, emi qantem?... Qojcu мыза uul, alçьqan çenendi tantьrtьr unara qьlvaj bir deme çazьr versen!

Өмүрбек—Qancalьq imerciki-geniniz menen ecteme сьqьvajt. Men sizge мыза uul turmaq degi tim daqь uul emesmin. Maqьan çaqьnьvьn ele qojunuz. Qana emi çumuşqa көр kesinizdi tijgizuej ertereek ketseñizda volot.

Kylyj—Аа, qaqьlajьn emi qantejm?

Өмүрбек—Çolunuzdan qalvanьz.

Kylyj—(tamşanьp) qatıgyn aj-ja... emi qajnim өз çanьnа kyc kele turqan volso berbesen bervej qojqonunda... Мызам өз qoiunda turqandan kijin qandaj qьlambьn desenda çolunçan kelet. Qoş, qaqьlajьn uul!

Өмүрбек—(vaşьn ijker)Qoş, çoş.

Kylyj—(сьqьp vara çatьr өзүңсө) Ölygynçy qana көrөjyn mostoqon cecek. Sen, kuvölyk qat berbegende ele men ölyp qalambьnda. Maqьa berregen qaqьzьndь atan ölgөndө atana керin qьr көmөrsyn, (Aqьş menen el çaqьa vaşьp varat)

Өмүрбек—(çьlmajbьr oltura beret).

Saqьnaalь—Eej' qajran Kylyş çene, kelgin veri.

Men bazarqa varsam vejm,

Atьr samьn alsam vejm.

Al tynдө kelip, çeneke,

Tuşundan qol salsam dejm!

(Vaarь kylyşet).

Kylyj—Boldu emi, ьrsalaqtaqan qatıgyn, көрсөн çölyңdy таар көррөjsьңvь? Çe men seni izdep keliptirminvi.

Saqьnaalь—(kylyp) Sizdin ajıqanьnьz сьп çeneke, viroq meniki daqь сьп. (sьrtьs qarap) O—ooj, Qaldan! Qaldan! Degi çanьn аман varь? O—u—uu Qaldan!... Qaldan!!! (kvlyşet).

Qaldan—(arqasьn qaşьlap kirip, aqьrьndap iştej vaştajt) Beksergen menen Saqьnaalь şьşьraşat. Qaldan Kylyjgө „meni menen talaaqьa varasьnь, өptyrөsьңvь“ degendej ьşaarat qьlat, көзүң ьmdajt).

Saqьnaalь—(brdajt).

Araqtan vaşьn alvaqan,

Arsar ьrmoo qarmaqan.

Mas volup kelse yjynө,

Zajьvьnьn vaşьn qandaqan.

Qьrcanqь attaj qьşsaqtap,

Çalqooluqь qalvaqan.

Ajtajьnьvь Qaldandь?!

Qaldan—(acьnu) Ooj sen, çatqan aqmaq ekensin—ee!...

Saqьnaalь—Kerilgen qajran Qaldekem,

Qaşьnasьn qajqalar,

Сььm сегip сьсаjьp.

Turqanьn sonun calqalar.

Qaldan — (*tanşap*) Maqtap çatat vejm! .

Сақнаалы Selkilerdi көргөндө,

Qajran Qakem sajalat,
Qurdaş közün salqanab?

Qaldan — Tigini.

Көрсылук — (*kylysup*) Ee, daş Sake, tim ele çanyn kuj-
dyrup çiver!

Сақнаалы — Ажыны сизир айтқанча,

Baatyr Qaldan ardañdy.
Çe bolmoso toquqan,
Çuqa noipur qalqanab.
Ajtasam qara көр kelin,
Tigil erke Kylyj çalqand.

Кылы — Болду emi. Oo-quturqan вооруңа çара сыққы-
ce! (*Kylyj сыыр ketet. Көрсылук kylyšet.*)

Qaldan — (*Saқnaalyqa çulunup*) Oj, sen emine мына
мыңыражың. Ыја? Çe men silercyn вејнаватмынбы? Sen emine
uşunca eidin aldında menin qadymdy ketiresiñ-ыја.

Көрсылук — (*Qaldanqa*) Boldu emi, сыласаң, çalqoñu-
quñdu qojwojsuñu?

Сақнаалы — (*Qaldanqa*) Emine çooruңa tijip qojdum-
vu? Menin sözum qalr bolso qana wigleniñdi ajta qojwojsuñu!

Qaldan — (*aculu*) Kectim men oqattan, emese мына
ištevedim.

Сақнаалы — Oj uali—aj-ја, sen ištevej qojsoñ ele bizdin
kolhozuvuz tarap keter vele... Bar emi tigil qojqoñdoqon çenen
menen araçynly saqnyr tursañ şyltoolovoj erterek qujruquñ-
du şyjur çolqo tyş.

Көрсылук Ketsin Qaldan, ketsin!

Qaldan Мына emese. Ištevejim men ištevejim! (*сықaf*).
Бсмайы — (*Qaldandy qarap vaşyn sajqajt.*)

Çаныş — Qana emese. Ыdamdaçыла!

Вааты — (*Qыzuu ištep*)

Bilekterin tyrynup,
Kuctyysyngon çigitter,
Sömmöjlery ojnoqtor,

Iştyysyngon kelinder.
Qana-qana kelgile,
Tьrmoo tartyp көrgyle.
Cömeleler çөptөrdy,
Ыdam-ыdam yjgyle.

Baqa-şaqа Ыdamdar,
Çal-çal qыlyp yjөvuz.
Talyqraстан iştөny,
Kucyrmөndөр syjөvuz.
Emgek qыlav çyqal çoq
Biz oşonu bileviz.
Çarcavastan camdanьp,
Qartap işke kireviz...

(Kөşөгө tyşet.)

Bytty

Redaktor: Çusup Turusbekov
Tex redaktor: Gajfullin. N.
Korrektor Irikli S-G.

Редактор Ю. Турусбеков
Техредактор Гайфуллин Н.
Корректор Иркин С-Г.

Teryyge 5/XII 1934-çyl berildi. 3/III 35-çyl peçetke qol qojuldu. Bir nasma
tasaqta 4000 arip. Bardyç 2 1/2 nasma tasaq. aqazdin formaty 82 x 110
Tьraçy 1000+100 zakaz № 1603 upol. Kirlit № 119

г. Фрунзе Типография ИК. ФЗУ, Ташкентская № 103.

Qaldan — (*tasap*) Maqtap çatat vejm! .
Сақинаалы Selkilerdi körgende.

Qajran Qakem sajalat,
Qurdaş közyn salqanab?

Qaldan — Tigini.

Көрсылык — (*kylysup*) Ee, daş Sake, tim ele çanyn kuj-
dytur çiver!

Сақинаалы Аянын суқур ајтқанға,
Baatyr Qaldan ardañdy.
Çe volboso toqułan.
Çinça nolur qalqanab.
Ajnasam qara көр kelin.
Tigil erke Kylyj çalçand.

Kylyj — Bouldu emi. On-quturqan vooruña çara сықыр-
ee! (*Kylyj сықыр ketet. Көрсылык kylyset.*)

Qaldan — (*Saқинаалыға çulunur*) Oj, sen emine мына
выçырајың. Ыја? Çe men silerysyn veјnavatмынab? Sen emine
uşunca eidin aldında menin qadyñdy ketiresiñ-ыја.

Көрсылык — (*Qaldanға*) Boldu emi, сыласаң, çalqoıu-
quñdu qoјvoјsuñu?

Сақинаалы — (*Qaldanға*) Emine çooruña tijir qoјdum-
vu? Menin sözum qalr volso qana bigleniñdi aјta qoјvoјsuñu!

Qaldan (*acuułu*) Kectim men ooqattan, emese мына
iştevedim.

Сақинаалы Oj ualı—aj-ја, sen iştevej qoјsoñ ele vizdin
kolhozuvuz tarap keter vele... Bar emi tigil qoјqoñdoqon çenen
menen araçandy saқыр tursañ şyltoolovoј erterek qıjruquñ-
du şyjur çolqo tyş.

Көрсылык Ketsin Qaldan, ketsin!

Qaldan Мына emese. İştevejim men iştevejim! (*сықaf*).
Бзмајы! — (*Qaldandy qatar saşyn saјqajt.*)

Çаныş — Qana emese. Ыdamdaçыла!

Ваары — (*Qbzuñ iştep*)

Bileklerin tyrynur,
Kuctyysyngөн çigitter,
Sөmөjlery oјnoqtor,

Iştyysyngөн kelinder.
Qana-qana kelgile,
Tьrmoо tartьp көrgyle.
Cөmөleler çөptөrdy,
Ыdam-ыdam yjgyle.

Baqa-şaqа Ыdamdar,
Çal-çal qьlyp yjөvuz.
Talyqraştan iştөny,
Kuçyrmөndөр syjөvuz.
Emgek qьlav çyqçal çoq
Biz oşonu vileyiz.
Çarcavastan camdanьp,
Qartap işke kireviz...

(Kөşөгө tyşet.)

Bytty

Redaktor: Çusup Turusbekov
Tex redaktor: Gajfullin. N.
Korrektor Irikli S-G.

Редактор Ю. Турусбеков
Техредактор Гайфуллин Н.
Корректор Иркил С-Г.

Teryyge 5/XII 1934-çyl berildi. 3/III 35-çyl peçetke qol qoјuldu. Bir nasma
tasaqta 4000 arip. Bardsy 2/2 nasma tasaq. aqazdin formaty 82x110
Tьraçy 1000+100 zakaz № 1603 upol. Kirilit № 119

г. Фрунзе Типография ИК. ФЗУ, Ташкентская № 103.

Ваазь 63 I.
Цена 63 к.

КУБАНЫЧБЕК МАЛИКОВ
(ИМАНАЛИН)

ИНТЕРЕСЫ

Драма в 6 карт.

На кир. языке

ФРУНЗЕ.

КИРГОСИЗДАТ